

Fylkesmannen i Østfold

Miljøverndepartementet

Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.: 2007/12914 421.1 STJ

Vår dato: 26.03.2008

Utkast til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming - Uttalelse fra Fylkesmann i Østfold

Vi viser til departementets oversendelse av forslag til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming den 06.12.07

Hensikten med retningslinjene er å sikre at planleggingen bidrar til en utvikling mot et stadig mer *universelt utformet* samfunn, det vil si et inkluderende samfunn med full likestilling og deltakelse for alle.

Det fremgår av Miljøverndepartementets temarapport T - 1468” Universell utforming – en begrepsavklaring” at:

- Universell utforming er en *normativ strategi* som gir *grunnlag for å konkretisere kvaliteter* i produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle på en likestilt måte.
- Universelt utformede løsninger skal være *gode totalt sett*. Universell utforming skal *fungere sammen med andre samfunnsmessige mål* og inngå som en *integriert del av helhetlig utforming*.

Uttalelse

Vi er av den oppfatning at retningslinjene vil kunne bidra til å styrke tilrettelegging for universell utforming i planer etter plan- og bygningsloven. Spesielt viktig i denne sammenheng er kravet om å tilrettelegge for medvirkning fra berørte grupper og at kommunalt råd for funksjonshemmede skal trekkes med i planarbeidet. Retningslinjene gir også Fylkesmannen større legitimitet for innspill, medvirkning og eventuell bruk av innsigelse i konkrete plansaker.

En hovedutfordring vi ser ved bruk av retningslinjene er selve begrepet *universell utforming*. Begrepet omfatter mye. Det er her rom for stor grad av skjønn vedrørende innhold, kvalitet og omfang, samt tilpasning til andre samfunnsmål. Det vil gi utfordringer i forhold til avveinger mellom ulike hensyn. Trolig vil denne utfordringen komme tydeligst frem desto mer konkret og detaljert den enkelte plan og/ eller sak er.

Av de erfaringene vi har så lang ser vi at kommunene og utbyggere ikke har noen innvendinger eller motforestillinger til å ta inn generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel eller reguleringsplaner om at *universell utforming* skal tilstrebes. I den enkelte plan ser det imidlertid ut til å være vanskelig å konkretisere hva det egentlig innebærer. Hvilken oppfølging de generelle planbestemmelsene får for universell utforming i den enkelte byggesak kjenner ikke Fylkesmannen til. Slik vi opplever det skjer (forhåpentligvis) den konkrete vurderingen i forhold til universell utforming/ tilgjengelighet ved utarbeidelse av rammesøknaden fra tiltakshaver, og ved kommunens behandling av byggesaken. Vi mener derfor at kompetanse, erfaringsutveksling og medvikning i denne fasen av saksbehandlingen også bør ha fokus. De nye retningslinjene vil imidlertid bidra til å klargjøre hva det bør tas konkret stilling til i planleggingsfasen og hvilket ansvar de ulike aktørene i planleggingen skal ha. Det er en styrke.

Nedenfor gis noen kommentarer til de enkelte punktene i de rikspolitiske retningslinjene for universell utforming.

1. Nasjonale mål for universell utforming

Vi antar at det er de *menneskeskapte fysiske* omgivelser, kravet om universell utforming gjelder. Vi vil derfor anbefale at det konkretiseres i avsnitt to.

2. Virkeområde og formål

Når det gjelder virkeområde ber vi om at det vurderes om retningslinjene også bør omfatte byggesaksbehandlingen og tilpasses dette. Vi viser til våre betraktninger ovenfor.

Vi ser det som positivt at det fremgår at retningslinjene også bør brukes i øvrige forvaltningsvirksomheter innefor de rammene sektorlovene gir.

3. Ansvarsforhold

Vi registrerer at det fremgår i 3. b at Fylkesmannen skal, i samråd med fylkeskommunen, gi veiledning, uttalelser og nødvendig støtte til kommunene, og har således hovedansvaret for å bistå kommunens arbeid med universell utforming i planleggingen.

Ut i fra de oppgavene Fylkesmannsembetet har i dag, har ikke embetet spesiell kompetanse på universell utforming. Ressurssituasjonen har også vært slik at veiledningsoppgaver knyttet til plan - og bygningsloven og tverretattlig arbeid blir nedprioritert selv om dette ikke er ønskelig. Kommunene har heller ikke store ressurser eller nødvendig kompetanse på området. For å kunne veilede kommunene på en god måte og bistå med mer enn moralsk støtte, bør det settes fokus på nødvendig kompetanse, krav om tverrfaglig arbeid og ressurser (personell og økonomi) generelt og skjønnsmidler spesielt, hos Fylkesmannen.

Vi ser det videre som positivt at *forslagstiller*, i 3. d, gis et ansvar for nødvendig medvikning og oppfølging av krav til fysisk utforming

4. Krav til den kommunale planprosessen

Vi ser det som en styrke at det settes krav om at de vurderinger kommunen skal gjøre etter 4. a-c skal dokumenteres.

5. Krav til fysisk utforming

Punkt a) må spesifiseres nærmere. Det kan ikke være slik at *all* ny utbygging i byer- og tettsteder skal lokaliseres til eksisterende sentra og knutepunkt i kollektivsystemet. Det kan kanskje stå at:

Det skal legges stor vekt på fortetting av boliger nært til eksisterende sentra og knutepunkter i kollektivsystemet. I denne type områder skal det særlig tas hensyn til og tilrettelegges for den delen av befolkningen som har lavest mobilitet.

Og /eller: *Viktige samfunnstjenester, aktivitetstilbud og sosialiseringstilbud bør lokaliseres i senterområder eller i områder med god kollektivdekning.*

Punkt f) omtaler *nye og eksisterende* friområder og friluftsområder mens det for utearealer i punkt c) ikke spesielt omtales både *nye og eksisterende* utearealer for skoler og barnehager. For å ikke skape uklarheter her knyttet til retningslinjenes tilbakevirkende kraft bør det kun stå *friområder og friluftsområder planlegges utformet ...*

Ellers bør punktene gis mer aktiv form ved å bruke *skal / bør* istedenfor *planlegges*.

Vi har for vår del ingen flere bemerkninger til retningslinjene for universell utforming.

Med hilsen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent av

Anne Enger
fylkesmann

for
Ottar Krohn
Avdelingsdirektør

Saksbehandler:
Siv-Thuva Jansson, Område miljøvern

Gjenpart:
Kommunene i Østfold
Øvrige fylkesmenn